AKMEOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINF O‘QITUVCHILARINI PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Mirzaliyeva Dilobar

Guliston davlat pedagogika universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada akmeologik yondashuv asosida bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini pedagogik faoliyatga tayyorlashning nazariy asoslari, metodik imkoniyatlari va takomillashtirish yo‘llari tahlil etiladi. Akmeologiya fanining professional rivojlanishdagi o‘rni, o‘qituvchining shaxsiy va kasbiy potentsialini cho‘qqiga chiqarish mexanizmlari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, akmeologik texnologiyalarni (refleksiv treninglar, kasbiy simulyatsiyalar, o‘z-o‘zini baholash va boshqalar) qo‘llash orqali tayyorgarlik samaradorligini oshirish bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: akmeologik yondashuv, bo‘lajak o‘qituvchi, boshlang‘ich sinf, pedagogik faoliyat, kasbiy rivojlanish, refleksiya, kreativ kompetentlik.

Abstract. This article analyzes the theoretical foundations, methodological opportunities and ways of improving the preparation of future primary school teachers for pedagogical activity based on the acmeological approach. The role of acmeology in professional development, the mechanisms for realizing the teacher’s personal and professional potential to the highest level (acme) are considered. According to the research results, recommendations are given to increase the effectiveness of training by applying acmeological technologies (reflective trainings, professional simulations, self-assessment, etc.).

Keywords: acmeological approach, future teacher, primary school, pedagogical activity, professional development, reflection, creative competence.

Аннотация. В данной статье анализируются теоретические основы, методические возможности и пути совершенствования подготовки будущих учителей начальных классов к педагогической деятельности на основе акмеологического подхода. Рассматривается роль акмеологии в профессиональном развитии, механизмы реализации личностного и профессионального потенциала педагога до вершинного уровня (акме). По

результатам исследования даны рекомендации по повышению эффективности подготовки путем применения акмеологических технологий (рефлексивные тренинги, профессиональные симуляции, самооценка и др.).

Ключевые слова: акмеологический подход, будущий учитель, начальные классы, педагогическая деятельность, профессиональное развитие, рефлексия, креативная компетентность.

Zamonaviy ta’lim tizimida o‘qituvchi tayyorlash jarayoni nafaqat bilim va ko‘nikmalarni shakllantirish, balki shaxsning professional cho‘qqiga yetishini ta’minlashni ham nazarda tutadi. Akmeologik yondashuv aynan shu maqsadni ko‘zlaydi – u insonning eng yuqori darajadagi professional rivojlanishini o‘rganuvchi fan sifatida pedagogikada muhim o‘rin tutadi. Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari uchun pedagogik faoliyatga tayyorgarlikning takomillashtirilishi ayniqsa dolzarb, chunki ular bolaning shaxsiy rivojlanishining asosiy bosqichida faoliyat yuritadilar. An’anaviy yondashuvlar yetarli bo‘lmay qolmoqda. Shuning uchun akmeologik tamoyillar (o‘z-o‘zini rivojlantirish, refleksiya, motivatsiya, kasbiy mahoratning integratsiyasi) asosida metodikani yangilash zarur.

Maqolaning maqsadi – akmeologik yondashuv asosida tayyorlash metodikasini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlarini asoslash, shuningdek, amaliyotga tatbiq etish uchun model va tavsiyalar ishlab chiqishdir. Tadqiqot vazifalari: akmeologik yondashuvning nazariy asoslarini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash, takomillashtirilgan metodik modelni taklif etish va uning samaradorligini asoslash.

Akmeologik yondashuv — bu shaxsning kasbiy va ijodiy jihatdan yuksak cho‘qqiga erishishini ta’minlovchi pedagogik-psixologik yondashuv hisoblanadi. Ushbu yondashuv bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini pedagogik faoliyatga tayyorlash jarayonida ularning kasbiy kompetentligini, mustaqil fikrlashini, pedagogik mahoratini hamda ijodiy faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy ta’lim tizimida o‘qituvchidan nafaqat nazariy bilim, balki innovatsion texnologiyalarni qo‘llay olish, ta’lim jarayonini samarali tashkil etish va o‘quvchilar bilan samarali muloqot o‘rnatish kabi ko‘nikmalar ham talab etiladi. Shu sababli akmeologik yondashuv asosida pedagoglarni tayyorlash dolzarb masala sifatida qaralmoqda.Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini pedagogik faoliyatga tayyorlashda akmeologik yondashuvning asosiy maqsadi — ularda kasbiy yetuklikni shakllantirish va pedagogik faoliyatga nisbatan mas’uliyat hissini rivojlantirishdan iborat. Bunda talabalarning individual imkoniyatlari, qobiliyatlari va kasbiy qiziqishlarini hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi. O‘qituvchi shaxsining rivojlanishi uzluksiz jarayon bo‘lib, u o‘z ustida muntazam ishlash, bilim va tajribani boyitib borish orqali takomillashadi.

Mazkur metodikani takomillashtirishda interfaol ta’lim metodlari alohida o‘rin tutadi. Jumladan, muammoli ta’lim, loyiha metodi, trening mashg‘ulotlari, “aqliy hujum”, bahs-munozara va refleksiv faoliyat kabi metodlar talabalarni mustaqil fikrlashga, muammolarni tahlil qilishga va amaliy yechim topishga o‘rgatadi. Bu esa ularning pedagogik kompetensiyasini rivojlantirib, kelajakdagi kasbiy faoliyatiga tayyorlaydi. Shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali

foydalanish ham akmeologik yondashuvning muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Zamonaviy o‘qituvchi raqamli texnologiyalar, elektron ta’lim platformalari va innovatsion dasturlar bilan ishlash ko‘nikmasiga ega bo‘lishi zarur. Bu esa dars samaradorligini oshirish, o‘quvchilarning qiziqishini kuchaytirish va ta’lim sifatini yaxshilash imkonini beradi.

Akmeologik yondashuv asosida pedagogik faoliyatga tayyorlashda refleksiya jarayoni ham muhim o‘rin egallaydi. Refleksiya orqali bo‘lajak o‘qituvchi o‘z faoliyatini tahlil qiladi, kamchilik va yutuqlarini aniqlaydi hamda o‘z ustida ishlash strategiyasini belgilaydi. Bu jarayon pedagogning kasbiy o‘sishiga va o‘z-o‘zini rivojlantirishiga xizmat qiladi. Bundan tashqari, ta’lim muassasalarida akmeologik muhit yaratish ham muhim hisoblanadi. Bunday muhit talabalarning ijodiy faolligini oshiradi, ularni izlanishga undaydi va kasbiy motivatsiyasini kuchaytiradi. O‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi hamkorlikka asoslangan pedagogik munosabatlar esa ta’lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Umuman olganda, akmeologik yondashuv asosida bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini pedagogik faoliyatga tayyorlash metodikasini takomillashtirish ularning kasbiy kompetentligini rivojlantirish, pedagogik mahoratini oshirish hamda zamonaviy ta’lim talablariga mos malakali mutaxassislarni tayyorlashda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, akmeologik yondashuv asosida bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini pedagogik faoliyatga tayyorlash metodikasini takomillashtirish bugungi ta’lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Mazkur yondashuv talabalarning kasbiy kompetensiyasi, ijodiy fikrlashi, mustaqil qaror qabul qilish qobiliyati hamda pedagogik mahoratini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bo‘lajak o‘qituvchilarning o‘z ustida ishlashi, kasbiy o‘sishga intilishi va pedagogik faoliyatda yuqori natijalarga erishishiga zamin yaratadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, akmeologik yondashuvga asoslangan metodik tizimni ta’lim jarayoniga tatbiq etish bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtirish imkonini beradi. Interfaol metodlar, innovatsion pedagogik texnologiyalar, refleksiv yondashuv hamda individual rivojlanishga yo‘naltirilgan ta’lim vositalaridan foydalanish ularning kasbiy tayyorgarlik samaradorligini oshiradi.

Shuningdek, pedagogik faoliyatga tayyorlash jarayonida akmeologik muhitni yaratish talabalarning motivatsiyasi, kommunikativ madaniyati va pedagogik kompetentligini rivojlantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Natijada zamonaviy bilim va ko‘nikmalarga ega, raqobatbardosh, ijodkor hamda pedagogik faoliyatni samarali tashkil eta oladigan boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini tayyorlash imkoniyati kengayadi. Demak, akmeologik yondashuv asosida pedagogik faoliyatga tayyorlash metodikasini takomillashtirish ta’lim sifatini oshirish, bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy kamolotini ta’minlash hamda zamonaviy ta’lim talablariga mos malakali pedagog kadrlarni shakllantirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Derkach A.A. Akmeologiya: lichnostnoe i professionalnoe razvitie cheloveka. Moskva: RAGS nashriyoti, 2001.

2. Zimnyaya I.A. Pedagogicheskaya psixologiya. Moskva: Logos nashriyoti, 2004.

3. Tolipov O‘.Q. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti, 2017.

4. Musurmonova O. Pedagogik kompetentlik va innovatsion faoliyat asoslari. Toshkent: Fan nashriyoti, 2020.

5. Yo‘ldoshev J.G‘. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish. Toshkent: Tafakkur nashriyoti, 2019.

6. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma’naviyat nashriyoti, 2008.

7. Nishonova S. Pedagogik mahorat. Toshkent: Iqtisod-moliya nashriyoti, 2015.